

Верховний
Суд

Деякі аспекти відмови у судовому імунітеті РФ у практиці Верховного Суду

Дмитро Гудима –
суддя Великої Палати Верховного Суду,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка

Чи має РФ імунітет у судах України?

Закон України «Про міжнародне приватне право»

- ✓ Цей Закон встановлює порядок урегулювання **приватноправових відносин**, які хоча б через один із своїх елементів пов'язані з одним або кількома правопорядками, іншими, ніж український правопорядок.
- ✓ **Стаття 1. Визначення термінів**
- ✓ 1. Для цілей цього Закону терміни вживаються в такому значенні:
 - 1) приватноправові відносини - відносини, які ґрунтуються на засадах **юридичної рівності**, вільному волевиявленні, майновій самостійності, суб'єктами яких є **фізичні та юридичні особи**; ...

Чи має РФ імунітет у судах України?

Закон України «Про міжнародне приватне право»

✓ Стаття 79. Судовий імунітет

- ✓ 1. Пред'явлення позову до іноземної держави, залучення іноземної держави до участі у справі як відповідача або третьої особи, накладення арешту на майно, яке належить іноземній державі та знаходиться на території України, застосування щодо такого майна інших засобів забезпечення позову і звернення стягнення на таке майно можуть бути допущені лише за згодою компетентних органів відповідної держави, якщо інше не передбачено міжнародним договором України або законом України.

Чи має РФ імунітет у судах України?

Закон України «Про міжнародне приватне право»

✓ Стаття 79. Судовий імунітет

- ✓ ... 4. У тих випадках, коли в порушення норм міжнародного права України, її майну або представникам в іноземній державі не забезпечується такий же судовий імунітет, який згідно з частинами першою та другою цієї статті забезпечується іноземним державам, їх майну та представникам в Україні, Кабінетом Міністрів України може бути вжито до цієї держави, її майна відповідних заходів, дозволених міжнародним правом, якщо тільки заходів дипломатичного характеру не достатньо для врегулювання наслідків зазначеного порушення норм міжнародного права.

Чи має РФ імунітет у судах України?

Постанова ВС у складі КЦС, **13.05.20**, справа №711/17/19 (провадження №61-10776св19), № у реєстрі 89509134

- ✓ У січні 2019 року ... звернулася до суду з позовом до Російської Федерації про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії РФ проти України.
- ✓ ... суди попередніх інстанцій правомірно... вказали на те, що **відповідач має в Україні судовий імунітет**, а отже, необхідна згода дипломатичного представництва на пред'явлення до нього позову.
- ✓ Розглянувши справу по суті, суд першої інстанції ... перед вирішенням питання про відкриття провадження у справі не надіслав відповідачу ... позовної заяви із додатками і не з'ясував, чи є згода дипломатичного представництва ... на розгляд спору в судах України.

Чи має РФ імунітет у судах України?

Постанова ВС у складі КЦС, 14.04.22, справа №308/9708/19 (провадження №61-18782св21), № у реєстрі 104086064

- ✓ У серпні 2019 року ... звернулася до суду з позовом до Російської Федерації ... про відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії РФ проти України.
- ✓ Після початку війни в Україні з 2014 року, суд України, розглядаючи справу, де відповідачем визначено РФ, має право ігнорувати імунітет цієї країни та розглядати справи про відшкодування шкоди, завданої фізичній особі в результаті збройної агресії РФ, за позовом, поданим саме до цієї іноземної країни.
- ✓ ... країна-агресор діяла не у межах свого суверенного права на самооборону, навпаки віроломно порушила усі суверенні права України, діючи на її території, а тому безумовно надалі не користується у такій категорії справ своїм судовим імунітетом.

Близькі за змістом висновки викладені у постанові ВС у складі КЦС, 08.06.2022, справа №490/9551/19 (провадження №61-19853св21).

Чи має РФ імунітет у судах України?

Постанова ВС у складі КЦС, 14.04.22, справа №308/9708/19 (провадження №61-18782св21), № у реєстрі 104086064

- ✓ ... починаючи з 2014 року відсутня необхідність у направленні до посольства РФ в Україні запитів щодо згоди РФ бути відповідачем у справах про відшкодування шкоди у зв'язку з вчиненням РФ збройної агресії проти України та ігноруванням нею суверенітету та територіальної цілісності Української держави. А починаючи з 24 лютого 2022 року таке надсилання неможливе ще й у зв'язку із розірванням дипломатичних зносин України з РФ.
- ✓ З огляду на те, що в Україні введено воєнний стан у зв'язку з триваючою повномасштабною збройною агресією РФ проти України, чим порушено її суверенітет, отримання згоди РФ бути відповідачем у цій справі наразі є недоречним.

Близькі за змістом висновки викладені у постанові ВС у складі КЦС, 08.06.2022, справа №490/9551/19 (провадження №61-19853св21).

Чи має РФ імунітет у судах України?

Постанова ВС у складі КЦС, 18.05.22, справа №760/17232/20 (провадження №61-15925св21), № у реєстрі 104635312

- ✓ ... судовий імунітет РФ не підлягає застосуванню з огляду на завдання збройними силами РФ шкоди майну позивача, що є винятком із судового імунітету держави відповідно до звичаєвого міжнародного права.
- ✓ Підтримання імунітету РФ є несумісним із міжнародно-правовими зобов'язаннями України в сфері боротьби з тероризмом.
- ✓ ... Судовий імунітет РФ не підлягає застосуванню з огляду на порушення РФ державного суверенітету України, а отже, не є здійсненням РФ своїх суверенних прав, що охороняються судовим імунітетом.

Близькі за змістом висновки викладені у постанові ВС у складі КЦС, 18.05.2022, справа №428/11673/19 (провадження №61-8291св21).

Чи має РФ імунітет у судах України?

Статут ООН

✓ Стаття 51

- ✓ Даний Статут жодним чином не зачіпає невід'ємного права на **індивідуальну** або колективну **самооборону**, якщо відбудеться збройний напад на Члена Організації, доти, поки Рада Безпеки не вдасться до заходів, необхідних для підтримки міжнародного миру й безпеки. Дії, вжиті Членами Організації при здійсненні цього права на самооборону, мають бути негайно повідомлені Раді Безпеки й жодним чином не повинні зачіпати повноважень і відповідальності Ради Безпеки, відповідно до цього Статуту, відносно вжиття в будь-який час таких дій, які вона вважатиме за необхідні для підтримки міжнародного миру й безпеки.

Чи має РФ імунітет у судах України?

Відповідальність держав за міжнародні протиправні діяння
(Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts; ООН 2001)

https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_6_2001.pdf

✓ Стаття 49. Об'єкт і межі контрзаходів

- ✓ 1. Потерпіла держава може вживати контрзаходів лише проти держави, яка несе відповідальність за міжнародно-протиправне діяння з метою спонукати цю державу до виконання своїх зобов'язань згідно з частиною другою.
- ✓ 2. Контрзаходи обмежуються невиконанням на даний момент міжнародного зобов'язання держави, яка вживає заходів щодо відповідальної держави.
- ✓ 3. Контрзаходи повинні, наскільки це можливо, вживатися таким чином, щоб дозволити відновлення виконання відповідних зобов'язань.

Що ще важливо врахувати, розглядаючи спір приватної особи із РФ у суді України?

Повідомлення РФ про судовий розгляд справи

- ✓ Шляхом розміщення судом інформації про розгляд справи на офіційному вебсайті суду?
- ✓ Шляхом надсилання судом/позивачем відповідної інформації електронною поштою органам влади РФ?
- ✓ Шляхом надсилання судом/позивачем відповідної інформації органам влади РФ у вигляді коментарів під дописами в офіційних телеграм-каналах цих органів?
- ✓ Іншим чином?

Над чим ще варто подумати і що ще обговорити?

- ✓ Чи допускає право певної іноземної юрисдикції, де діє концепція обмеженого імунітету, можливість визнання та виконання рішення суду про стягнення з третьої держави-відповідача відшкодування шкоди, завданої саме під час воєнного конфлікту?
- ✓ Чи придатний «деліктний виняток» у випадку, коли шкода завдана саме під час воєнного конфлікту?

Дякую за увагу!

- Верховний Суд,
вул. П. Орлика, 8, м. Київ, 01043,
- <http://supreme.court.gov.ua>,
- dmytro.hudyma@gmail.com
- www.facebook.com/dmytro.hudyma